

פתרון בחינת הבגרות בספרות

שתי יחידות לימוד

חורף 2014

מספרי השאלון: 05,904441

מוגש על ידי:

בתיה לוינסון ונאוה לזר

מורות לספרות ברשת בתי הספר של

יואל גבע

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

התשובות מובאות בנקודות בלבד. על הנבחן לפרט את הדברים

פרק ראשון – שירה

נבחן שבחר בפרק זה, נדרש לענות על שתיים מהשאלות 1-13 :
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-5),
ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 6-13).

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 1-5 :

שירת ימי הביניים

שאלה מספר 1

- "הים ביני ובינך" לשמואל הנגיד הוא שיר קינה המבטא בצורה אותנטית ובפשטות אינטימית את כאבו של הדובר השירי על מות אחיו האהוב.
- מערכת היחסים בין השניים, המשתקפת בדברי האח החי, היא מערכת יחסים של אהבה, נאמנות ומחויבות נצחית. בשל עוצמתה, כאב האובדן אינו דוהה, אך במהלך הישיבה על קבר האח מתגבשת השלמה עם האובדן.
- על הנבחן לפרט את שלושת חלקי השיר : הכחשה, כאב האובדן וההשלמה.
- על הנבחן להראות כיצד אמצעי העיצוב ממחישים את מורכבות מערכת היחסים.
- על הנבחן להתייחס לאמצעים הרטוריים כמו פניה ישירה, חזרות ושאלות רטוריות.

שאלה מספר 3

- בשיר "כאבי רב" הדובר סובל מייסורי גוף ונפש. הדבר מתבטא בשני הבתים הראשונים.
- הוא מתאר את הסיבות לסבל בתמונה של שלושה גורמים שקמו עליו לכלותו : גדול עוון, רוב מכאוב ופרוד.
- על הנבחן לפרט גם את אמצעי העיצוב באמצעותם מתאר הדובר את הסבל וסיבותיו.
- אמצעים רטוריים המדגישים את עוצמת הסבל הם : השאלות הרטוריות, הפנייה הישירה לאל, השיבוצים מאיוב ועוד.
- בסוף השיר בקשה לחסד.
- על הנבחן להסביר את השיר על חלקיו : הרקע, התלונה והבקשה.

שירת ביאליק

שאלה מספר 4

- השיר "על השחיטה" נכתב כתגובה ספונטנית של המשורר על פרעות קישינב.
- הדובר מצוי בסערת רגשות שבאה לידי ביטוי באמצעים רטוריים כגון: שאלות רטוריות, סימני קריאה, פנייה לשמים ולארץ.
- לאורך השיר נבנית עמדת זעם ונימה אירונית טראגית באמצעות הלשון הציורית והאלוזיות.
- על הנבחן לפרט את בתי השיר, ולהתייחס לסערת הרגשות והאופן בו היא מוצגת.

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 6-13:

שירת המאה ה-20

שירי זלדה

שאלה מספר 6

- בשיר "שני יסודות" הלהבה תופסת את עצמה כמי שיודעת איך צריך לחיות את החיים האלה.
- הלהבה הפרועה, הסוערת, פורצת הגבולות מביטה בברוש בביקורת, שופטת אותו על כך שהוא שתקן, מאופק, שמרני.
- הברוש תופס את עצמו כמי שיש בו את אותם הדברים שלדעת הלהבה חייבים להיות - כל אותם המרכיבים שהופכים את החיים ליצירתיים ומעניינים.
- הוא מביט על הלהבה בזלזול, היא שלהבת מתלהבת.
- יש לפרט את חלקי השיר, את דברי הלהבה לברוש ואת שתיקת הברוש.
- עמדת המשוררת בעימות בין שני היסודות היא עמדת הברוש.
- השיר נכתב בהשראת המפגש בין זלדה, משוררת הברוש לבין יונה וולך, משוררת הלהבה.

שירי ארז ביטון

שאלה מספר 10

- "שיר זהרה אלפסיה" הוא שיר מחאה על הדרת יהודי מרוקו לשולי החברה הישראלית.
- זהרה אלפסיה מאפיינת באופן מטונימי את תרבות יהודי מרוקו, שזכתה ליחס של זלזול והתנשאות מההגמוניה האשכנזית השלטת.
- היחס שמעוררת דמותה של זהרה אלפסיה הוא יחס של הערצה וכאב .
- על הנבחן לתאר את חייה הזוהרים של זהרה אלפסייה בעבר כפי שמתואר בחלק הראשון של השיר.
- על הנבחן לתאר את עליבות חייה של זהרה אלפסייה בהווה .
- שלוש השורות האחרונות מתארות את דרך ההתמודדות האמיצה שלה עם גורלה , מה שגורם להערצה.
- החזרות על שמה מפנות את אור הזרקורים אל דמותה של זהרה אלפסייה ותורמות לקינה על מר גורלה.
- הניגוד החד בין ההווה לעבר מעצים את הכאב והמחאה.
- על הנבחן להתמקד בשלוש שורות הסיום, המשקפות הערצה לדרך ההתמודדות של זהרה אלפסייה עם הנפילה שחוותה כשעלתה לארץ.
- זהרה אלפסייה מייצגת דור אבות, שעלו לארץ מצפון אפריקה בשנות ה- 50 וזה היה גורלם.

פרק שני - סיפור קצר

נבחן שבחר בפרק זה, נדרש לענות על שתיים מהשאלות 14-16.

סיפורים מאת עגנון (לא כולל הנובלה "בדמי ימיה")

שאלה מספר 14

- בסיפור "הרופא והגרשתו" מאת עגנון מאופיין הרופא באמצעות מעשיו, מחשבותיו, רגשותיו, הסמלים והמוטיבים. אלה חושפים את בעיותיו הקשות ואת מחלת הנפש בה הוא חולה.

- הסיפור "הרופא וגרושתו" עוסק באהבה נכזבת. הרופא מספר את סיפור נישואיו לאשתו דינה שהסתיים בגירושין בגלל קנאתו האובססיבית.
- שניים מהאמצעים הבולטים ביותר בהם מאופיין הרופא הם: מעשיו ומוטיב הפרחים.
- על הנבחן לפרט את דמותו של הרופא והתפתחות הקשר בינו לבין דינה, ולתאר את מוטיב הפרחים, המאפיין את התגברות מחלת הרופא.
- על הנבחן לפרט את מעשיו של הרופא כמו למשל: הצעת הנישואין, התגובה לגילוי "דברים היו לי עם אחר", התנהלותו בירח הדבש ובחיי היום יום, התנהגותו אל הפקיד, תגובתו להצעת הגט השנייה ועוד.

סיפורים עבריים מן המחצית הראשונה של המאה ה-20 (כולל סיפורים קצרים מאת עגנון), סיפורים מתורגמים (לא כולל "איש זקן מאוד עם כנפיים עצומות" מאת גבריאל גרסיה מארקס)

שאלה מספר 15

המפתח/י.בשביס זינגר

- "המפתח" הוא סיפור התפכחות. בסי, הדמות הראשית, מגלה מחדש בעקבות אירוע משברי את יופיו של העולם, את הטוב האנושי ונפרדת מהעולם מפויסת ומנוחמת.
- המשבר שהתחולל הוא שבירת המפתח מה שחייב את בסי פופקין, גבורת הסיפור לבלות לילה שלם מחוץ לבית. בסי חווה הארה כתוצאה ממשבר זה ולומדת להסתכל על העולם בעיניים אחרות.
- האופן שבו בסי מתמודדת עם המשבר מעיד על גדולה אנושית. בסי פופקין הסיקה מסקנות, למדה מהנסיבות, בחנה באומץ לב את חייה והצליחה לחולל תיקון.
- על הנבחן לבסס את דבריו באמצעות עלילת הסיפור.

העיוורת/ יעקב שטיינברג

- "העיוורת" הינו סיפור ריאליסטי סמלי. הרובד הגלוי של הסיפור מספר על עוול שנעשה לנערה עיוורת. הרובד הסמלי עוסק בעקרון מופשט, בחוויה בעלת תוקף אוניברסאלי. חנה העיוורת, גיבורת הסיפור, מסמלת את העיוורון האנושי.

- המשבר בחייה של חנה העיוורת הוא הגילוי כי שקרו לה. הגבר לו נשאה אינו סוחר טבק ואינו בן 30. הגילוי מעצים את חרדותיה, חסר השקט והחשדנות של חנה. היא נחושה לפתור את סוד חיי בעלה. לשם כך היא מגייסת יכולות אנושיות, חוקרת, בודקת ומתחקרת את הסובבים אותה.
- אופן התמודדותה מעיד על גדולה אנושית. היא מפגינה נחישות, דבקות במטרה ולבסוף יוזמה ומצליחה לפתור את חידת חייה.
- על הנבחן לבסס דבריו באמצעות עלילת הסיפור.

פראדל / דבורה בארון

- בסיפור "פראדל" מאת דבורה בארון מתמודדת הגיבורה עם משבר בחייה בנישואים.
- בראשית הסיפור פראדל כנועה לנורמות, והדבר מעיד על חולשה.
- במהלך הסיפור היא עוברת תהליך בסיומו היא משתנה, מגיעה לאמת חדשה ומורדת בנורמות, והדבר מעיד על גדולה אנושית.
- זהו סיפור פמיניסטי ובו ביקורת על הנורמות הפטריארכליות בחברה היהודית בעירה.
- על הנבחן לפרט באמצעות דוגמאות את התהליך שעוברת הגיבורה.

יום מושלם לדגי בננה / סלינג'ר

- בסיפור "יום מושלם לדגי בננה" מאת סלינג'ר המשבר בחייו של סימור גלאס הוא החזרה ממלחמת העולם השנייה הביתה, לחברה האמריקנית.
- סימור אינו מוצא את מקומו בחברה החומרנית שנשחקו בה ערכי המוסר. העמידה מול המוות במלחמה שנתה אותו. הוא "רואה יותר", ולא זוכה להבנה וחמלה.
- זהו סיפור מחאה ובו ביקורת נוקבת על החברה הרדודה והחומרנית, שהשתעבדה לפולחן הגוף והנהנתנות ושכחה את הערכים החשובים ביותר, החמלה, החברות, הקשר האנושי החם.
- בראשית הסיפור נחשף סימור בחולשתו, הוא אלים ובוטה, אבל הוא גם מתגלה בגדולתו האנושית – ספר השירים הנגינה בפסנתר.
- בדיאלוג עם סיביל נחשפות חולשתו וגדולתו האנושית בעת ובעונה אחת.
- התאבדותו של סימור בסיום, אף היא נתפסת כחולשה מצד אחד וכגדולה אנושית מצד שני.
- על הנבחן לפרט את הדברים באמצעות דוגמאות מהסיפור.

שאלה מספר 16

איש זקן מאוד עם כנפיים עצומות / גבריאל גרסיה מרקס

- בסיפור "אדון זקן מאוד עם כנפיים ענקיות" המספר מתאר את הדמויות בהומור ובאירוניה, באמצעותם נבנית האמירה על טבע האדם והעולם והביקורת על חולשות אנושיות.
- על הנבחן לתאר את דמותו העלובה של האדון הזקן שנחת בחצרם של פלאיו ואליסנדה, תוך דגש על כנפיו הענקיות, שעלובות ככל שיהיו מעניקות לו מימד מופלא.
- הופעתו של האדון המכונף בכפר הדייגים חורגת מכללי הריאליה ומעניקה לסיפור את אופיו הפנטסטי.
- על הנבחן לפרט באמצעות דוגמאות את האופן בו מתייחסים אנשי הכפר לזקן ואת המבט האירוני של המספר על הדמויות השונות.
- על הנבחן לסכם במשמעות על החולשות האנושיות ועל טבעו האבסורדי של העולם, על הקושי להתמודד עם אי וודאות והניסיונות המגוחכים של בני האדם להעניק משמעות הגיונית לתופעות לא הגיוניות.

פרק שלישי - דרמה

נבחן שבחר בפרק זה, נדרש לענות רק על אחת מהשאלות 17-24.

בשאלות 17-24 אפשר לענות רק על פי טרגדיה של סופולקס או טרגדיה של שקספיר.

טרגדיות של סופולקס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

שאלה מספר 17

- העלילה מסתיימת בקטסטרופה שהיא תולדה של חטא הגאווה ושל החלטות שגויות.
- במרכז המחזה קונפליקט בין חוק האלים לחוק המלך. חוק האלים מיוצג על ידי אנטיגונה המלך קריאון מייצג את חוק המלך.
- אנטיגונה היא טרגדיה של גורל, אך בעיקר טרגדיה של אופי.
- הקונפליקט מניע את המחזה ומוכרע בסיום העלילה.
- העלילה מסתיימת באמירה המחזקת את מחויבות האדם לחוק האלים ורואה את סיבת הקטסטרופה בחטא הגאווה וביהירותם של הגיבורים הטראגיים.
- על הנבחן לפרט את כול חמש המערכות ולהראות כיצד הקונפליקט מוכרע בסיום.

"אנטיגונה"

שאלה מספר 18

- בטרגדיה אנטיגונה מוצגת אמת אחת לעומת אמת אחרת. הגיבורים הטרגיים קריאון ואנטיגונה מייצגים אמיתות אלה.
- אנטיגונה היא טרגדיה של גורל, אך בעיקר טרגדיה של אופי. העלילה מסתיימת בקטסטרופה שהיא תולדה של חטא הגאווה ושל החלטות שגויות.
- אופציה ראשונה: במחזה אמיתות סותרות שאינן מגיעות להכרעה מה שמנסח את חשיבות דרך הזהב.
- אופציה שנייה: המחזה מכריע לטובת האמת אותה ייצגה אנטיגונה: צו האלים, קשר הדם, המוסר. קריאון, שמגיע לידיעה ולהכרה בטעות קובר את המת. למרות שאמת זו ניצחה אנטיגונה כמו קריאון הפסידה.
- אופציה שלישית: ברובד העלילתי חוק האלים מנצח את חוק המלך. ברובד הפילוסופי האמיתות לא הגיעו להכרעה מתוקף גורל הדמויות.
- על הנבחן להראות כיצד גורל הדמויות מייצג את האמיתות ואת המורכבות.

פרק רביעי- רומאן ונובלה

פרק זה הוא פרק חובה, הנבחן נדרש לענות על אחת מהשאלות 25-29.

רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת (כולל הנובלה "הזקן והים")

הדבר/ אלבר קאמי

שאלה מספר 25

- "הדבר" היא יצירה פילוסופית אקזיסטנציאליסטית, העוסקת במשמעות הקיום האנושי. באמצעות סיפורה של העיר אוראן שנתקפה במגפת דבר קטלנית.
- שניים מתושבי העיר המתמודדים עם מגיפת הדבר בשיתוף פעולה מעצים הבונה ידידות ומחויבות הם: רופא העירה, דר' רייה וטארו, אורח שהגיע מחוץ לעיר.
- דר' רייה רופא העיר טיפל בחולים מתוך מסירות והקרבה אין קץ. טארו שירת כיד ימינו, כמפעיל יחידת המתנדבים.

- דר' רייה קורא לטארו "ידידי" מהרגע שנפגשו. הידידות ביניהם מתעצמת ושיאה בסצנת הרחצה בים. טארו הוא הקרבן האחרון של הדבר. הוא מת מוקף אהבה בביתו של דר' רייה שמטפל בו בנאמנות.
- על הנבחן לבסס את דבריו בעזרת תיאור הפגישות והשיחות שנערכו בין דר' רייה וטארו ולעמוד על השקפת העולם של השניים.
- *אפשר לדבר על מערכת היחסים בין דר' רייה ושאר דמויות המשנה.

רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת (לא כולל הנובלה "הזקן והים")

שאלה מספר 26

- הרומן "הדבר" מאת אלבר קאמי עוסק בשאלות מוסר וערכים נוכח האבסורד הקיומי.
- במרכז הרומן העיר אוראן, עיר נמל באלג'יריה. השנה 194... בעיר פורצת מגפת דבר, שתכה בה כעשרה חודשים.
- על העיר מוטל סגר ואנשי העיר נאלצים להתמודד עם סכנת הקיום שלהם ושל יקיריהם.
- זהו רומן אלגורי, מגפת הדבר היא מטאפורה לאבסורד הקיומי. הדמויות בוחרות להיאבק בכוח הסולידריות ואהבת אדם.
- על הרקע הזה עולות שאלות מוסריות וערכים חשובים כמו האהבה והידידות באמצעותם מוצאות הדמויות משמעות בעולם אבסורדי.
- על הנבחן לפרט באמצעות דוגמאות מרכזיות מהרומן את הדמויות והתמודדתן ואת המשמעות הפילוסופית האקזיסטנציאליסטית העולה מן הרומן.
- מן היצירה עולה שאת האבסורד הקיומי לא ניתן לבטל, חידק הדבר לא מת הוא רק נרדם...
- מן היצירה עולה שניתן להיאבק באבסורד ולהעניק משמעות לקיום באמצעות האהבה, הידידות והאמנות.

פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

פרק זה הוא חובה. הנבחן נדרש לענות על שאלה 30.

שאלה מספר 30

סעיף א

הקטע מן הסיפור "מלך בירושלים" מאת דן בניה סרי מתאר את "המאורע החשוב והמסעיר ביותר", את טקס בר המצווה. זה היה היום האחד בחייהם של הילדים בו נעשו "מלכים לשעה אחת". לאורך הסיפור מרבה המספר בתיאורים שמביעים את סערת הרגשות באותו יום יחיד ומיוחד. לאור תיאורים אלה בולט הניגוד בין חיי השגרה של הילד והמצב החברתי הכלכלי הקשה בשכונה לבין היותו מלך ליום אחד. הוא מתאר בסיפור את בגדי היום יום כ"ספק בגדים", מזכיר נעליים מרופטות ואת ההורים הנכלמים שמגייסים כסף במגבית סמויה ומעליבה. תיאורים אלה עומדים בניגוד לתיאור של שעון היד, "המופת המסעיר מכל" שסימל את המעבר מילדות לבגרות. למרות התיאורים הרבים של היום המיוחד הזה בחיי ילדי השכונה, בולט דווקא העוני והקושי בחיי השגרה.

סעיף ב

בסיפור אמצעים רטוריים שונים שתורמים לעיצוב החוויה: דימוי, מטאפורות, מטונימיות, מוטיב, סימני פיסוק, תיאורים מוגזמים, ניגודים ואיזכורים מקראיים. כל האמצעים מדגישים את סערת הרגשות מהיום היחיד והמיוחד ואת הפער בינו לבין חיי היום יום בשכונת עוני בירושלים. שניים מהאמצעים הם: התיאורים המוגזמים והמטאפורות. במרכז הסיפור תמונה מטאפורית של מלכות. הכותרת "מלך בירושלים" פותחת תמונה זו. ביום בו חגגו את בר המצווה נעשו "מלכים לשעה אחת", לבשו "חליפת מלכות" וכל דיירי השכונה ראו את "המלך החדש שנמשח עליהם". מי שלא ראה חתן בר מצווה "לא ראה מלך בן דוד מתהלך באושר..". ועוד. מטאפורות אלה מעצימות את החוויה המרוממת ומעניקות לה מימד קסום שהוא מעל חיי השגרה העלובים. לאורך הסיפור ריבוי של תיאורים מוגזמים כמו "המאורע החשוב והמסעיר", "המופת המסעיר מכל", "משכית מופלאה", גאווה "שאין מופלאה ממנה" ועוד. תיאורים אלה גם הם כמו המטאפורות מעצבים את החוויה הקסומה והמופלאה שעומדת בניגוד לחיי היום יום ולשגרה העגומה בשכונת העוני.